

“O‘Z YURTI ISHQIDA YONGAN SHOH VA SHOIR”

**AMIRKULOVA ZEBUNISO
MUSTAFAKULOVNA**

katta o‘qituvchi

Termiz davlat universiteti

<https://doi.org/10.47689/STARS.university-pp20-26>

Annotatsiya: Maqolada atoqli hikoyanavis Hayriddin Sultonovning “Panoh” hikoyasida Bobur obrazining ifodalanish xususiyatlari tarixiy voqealar asosida bayon qilingan.

Tayanch so‘zlar: tarix, hikoya, adabiyot, obraz, mustaqillik, ijodkor, muallif, Zahiriddin Muhammad Bobur, Ahmad Tanbal, Jahongir mirzo.

Бадий адабиётда тарихий шахслар мавзусида асарлар яратиш муҳим ўзига хос ўрин тутди. Тарихий шахслар ҳақида асарлар мавзуси жаҳон адабиётида ҳам ижодкорларнинг диққат-эътиборини жалб қилиб келади. Мустақиллик бу соҳада катта имкониятлар эшигини очиб берди. Натижада, ўзбек адабиётида ҳам тарихий шахслар мавзусида ёзилган қатор бадий асарлар юзага келди. Маълумки, мустақилликкача бўлган давр адабиётида бу соҳа тубдан ғоявий – бадий жиҳатдан фарқ қилар эди. Бу фарқ шундаки, у даврда тарихий фактлар йиғиндисидан иборат бўлиб танқидий нуқтаи назардан ёритилар, ижод йўллари берк эди.

Ижодкор – ёзувчиларга бадий адабиётнинг ранг-баранг жанрларида ижод қилиш имкониятларига эга бўлди. Ёзувчиларимиз мавзу танлашда, уни ёритишда ўз услуб ва имкониятлари нуқтайи-назардан бадий, ижтимоий-сиёсий жиҳатдан қалам тебратмоқдалар.

Маълумки, инсоният тарихидан тарихий шахслар сифатида ўрин эгаллаб келади. Шу сабаб ҳам улар улуғ ва буюк ёки салбий қаҳрамон сифатида тарихнинг зарварақларидан ўрин эгаллайди. Мустақиллик даврининг илк кунларида ҳикоянавислар эътиборини тарихий шахслар тўғрисидаги ҳикоя жанри жалб эта бошлади.

Ҳозирги давр ўзбек ҳикоячилигида тарихий шахслар мавзуси салмоқли ўрин эгаллайди. Бу мавзу ҳикоянавислар диққат-эътиборини тобора ўзига жалб қила бошлади. Мустақилликка қадар, хусусан, 90- йилларга қадар тарихий шахслар ҳаёти ва ижодий фаолияти ҳақидаги маълумотлар тасвирини бузиб кўрсатиш юзаки тасвири билан оввора бўлиб қолган эдик. Кўпгина ҳикоянавислар улар ҳақидаги маълумотларни янги давр талаби асосида йирик бадий масалалар томон кескин юз ўгирдилар.

Тарихий шахслар мавзусидаги ҳикояларнинг уфқи анча кенг, уларда ифодаланган ҳаёт лавҳалари ранг- баранг яратилган. Улардаги қаҳрамонлар ҳар

хил характер эгалари, турли ёшдаги кишилардир. Улар орасида шоҳлар-га-долар, ижод аҳли, ёш-у кексаларни учратиш мумкин.

Ҳозирга келиб бу мавзуга эътиборнинг бу қадар ортиб бориши тасодифий эмас. Ҳар бир давр шахсларининг, қаҳрамонларининг ўзига хос характери бўлади. Тарихий мавзуга эътиборни қаратиш билан бу асарларнинг ўзида ҳам қатор янги ҳислатлар пайдо бўлмоқда. Энг муҳими бу ҳикоялар қаҳрамонларининг янги очилмаган қирралари, улар ҳақидаги янги маълумотлар бўлиб янгича талқин бўлиб ҳаётимизга кириб келмоқда.

Ҳикоянависларимиз Раҳимжон Отаев “Ҳадди Искандарий”, “Дийдор”, “Қорасув”, “Маҳмудлар” туркуми, Луқмон Бўрихон “Алдоқчи тунлар”, Шоим Бўтаев “Ҳисомидин ал-Ёғий”, Хуршид Дўстмуҳаммад “Қазо бўлган намоз” каби ҳикояларида тарихий шахслар образлари галлереясини яратдилар.

Тарихий шахс қисматида бутун бир жамият, ҳалқ қисмати акс этган бўлади. Бу типдаги ҳикоялар қаҳрамонлари сиймоси атрофида ёзувлар, фазилатли инсонлар, ахлоқлар ёки ижодкорлар ҳам бўлиши тарихий ҳақиқат.

Тарихий шахснинг жамиятда тутган ўрни, адолат ва адолатсизлиги бадий образлар силсиласида қайсидир йўналишда ўз ифодасини топи.

Тарихий шахс ва жамият воқийлиги билан унинг бадий ифодаси ўртасидаги тасвир боғликлиги ижодкорнинг маҳоратига деопозонига боғлиқ бўлиб қолган. Ҳикоя жанрининг вазифалари унинг илмий қонун-қоидалари асосида тарихий тадқиқотлар ўзи мужассамлигини топади. Шахс қисматида тарихий фактлар бадий образларда ёритиб берган. Шунингдек, ўша орқали бадий тўқима образларда ҳам усталик билан фойдаланган асар қатига сингдирилган. Шу орқали тарихий шахс китобхон кўз ўнгида ўз заифлиги ва адолат ёки йовузлиги намоён бўлади. Воқеа-ҳодисаларнинг туб моҳиятини белгилаб олган ва бадий образлар ҳаракати орқали бир бутунликка эришган. Бу ҳикоя ўз моҳият эътибори билан ёзувчидан илмий – назарий жихатларига эътибор беришни талаб қилган. Истиқлол туфайли қайта тикланаётган миллий тарихимизни тўғри англаш учун уни бадий адабиётда ҳаққоний акс эттириш талаб этилади. Ижодкорларимиз шу масъулиятни чуқур ҳис қилиб, ижодий эркинликдан фойдаланган ҳолда тарихий мавзуда кўплаб асарлар ёздилар. Уларда Беруний, Амр Темур, Мирзо Улуғбек, Маҳмуд Кошғарий, Маҳмуд Замахшарий, Алишер Навоий каби аждодларимиз образлари маҳорат билан яратилди.

Ана шундай аждодларимизнинг ҳаёт йўлини ўз асарларида маҳорат билан тасвирлаган ижодкорлардан бири Хайриддин Султоновдир. Ушбу ижодкор “Паноҳ” ҳикоясида тарихий мавзуда янгича муносабат билан бир қатор ҳикоялар ёзди. Хусусан, ижодкор ўз асарларида Заҳириддин Муҳаммад Бобур образини жонли ва ишончли тарзда ифодалашга ҳаракат қилган.

Асар муаллифи 1992-йили Бобурийлар изларини излаб Эрон, Туркия, Сурия, Иордания, Саудия Арабистони, Бирлашган Араб Амирликлари, Покистон, Афғонистон мамлакатлари бўйлаб ташкил этилган илмий экспедиция таркибида иштирок этди. Сафар таассуротлари, хотира ва ҳаяжонлари, улар давомида аждодларимизнинг бемисл маданий мероси, уларнинг зафар-фожиялари, кечмиш-изтироблари, келгуси наслларга қолдирган умр сабоқлари, муқаддас зиёратгоҳлар ҳақида тўпланган кўплаб муҳим маълумотлар муаллиф учун “Ой ботган паллада”, “Паноҳ” ҳикоялари, “Тавба”, “Бобурнинг туш-

лари” бадиалари ва ниҳоят, “Саодат соҳили” қиссаси “Бобурийнома” маърифий романи яратилишида адабий-эстетик замин вазифасини ўтаган. “Бобурийнома” маърифий романининг яратилишида асос бўлгани шубҳасиз.[1.21-24]

Тарих ҳақиқатини авлодлар онгига сингдиришнинг энг таъсирчан усули уни бадиий асарлар тилига кўчирмоқдир. Зеро, чинакам бадиият намунаси ўтмиш воқелигини ўқувчининг наинки онгига олиб киради, балки бир вақтнинг ўзида қалбининг туб-тубига жойлайди. Дунёда бизнинг халқимиз даражасида муаззам тарихга, жаҳон тамаддунига беқиёс ҳисса қўшган буюк мутафаккирларга бой миллатлар кўп эмас. Бинобарин, шонли тарихимизни, бе-назир аждодларимизнинг ибратга лойиқ ҳаёт йўлини бадиий асарлар орқали авлодлар маънавий мулкига айлантириш ёзувчи ва шоирларимиз олдида турган долзарб вазифалардандир. Таниқли адиб Хайриддин Султоновнинг “Паноҳ” ҳикояси ана шу мақсадга хизмат қилиши жиҳатидан муҳим аҳамиятга эга.

Ҳикоя композицияси ўзига хос. Асарда мозий ва замонамиз воқеалари алмашилиб келади. Ҳикоя воқеаларининг бу тарздаги ички қурилиши ўқувчининг эътиборини бир маромда ушлаб туради. Натижада китобхон мутолаа жараёнида толиқмайди, аксинча, қизиқиши тобора ортиб боради. Асар сюжетида Жаҳонгир Мирзо, Султон Аҳмад Танбал, Қосимбек каби тарихий шахслар образи воқелар силсиласида намоён бўлади. Энг фаол образлардан бири – Бобур образи. Муҳими, ҳар бир образ, ҳар бир бадиий детал ягона мақсадга – Бобурнинг шахс, шоир, шоҳ ва мутафаккир сифатидаги сиймосини ифодалаш этишга хизмат қилади. Бу услуб асар воқеаларини, гарчи турли замон ва маконларда кечган бўлса-да, яхлит бир тизимга бирлаштириб туради.

Ҳикоя Заҳириддин Муҳаммад Бобур ҳаётининг энг қийин, зиддиятли бир палласи воқеаларини тасвирлаш жараёни билан бошланади: “Ҳижрий тўққиз юз еттинчи йилнинг қаҳратон қишида теурийзода ҳукмдор Заҳириддин Муҳаммад Бобур Мирзонинг ишлари тараққийдан таназзулга юз тутган эди. Кеч кузакнинг рутубатли, совуқ изғиринлари эса бошлаганда у уч ойдан ортиқ давом этган қамал сўнгида – очлик, мискинлик, хор-зорлик ниҳоясида, ер юзининг сайқали бўлмиш шаҳри азим Самарқандни ғаддор душмани Шайбонийхонга ташлаб чиқди. ...”[2.11]

Яъниким, уч ойдан ортиқ қамал, шунингдек куз фаслининг оёқлаб қолганлиги сабабли Бобур қўшини бутунлай ҳолдан тойган ва жуда кўп талофотлар кўрган бир вақт.

“Салтанат ва ҳарб-у зарб борасида ҳали аччиқ тажрибалар орттириб улгурмаган ёш ҳукмдор омон қолган етмиш-саксон чоғли навқари билан нажот излаб ота юрти Андижонга отланди. Аммо Самарқанд сарҳадларидан чиқиб улгурмаслариданоқ Андижондан нохуш хабар етди: Заҳириддин Муҳаммаднинг иниси Жаҳонгир Мирзо тожу тахтни эгаллаб, оғасини қилич яланғочлаб кутмоқда эмиш”[2. 12]

Бунинг устига уз туғишган укаси Жаҳонгир Мирзо тожу тахтни эгаллаб Бобур мирзонинг маҳлубиятга учрашинини жон қулоқ бўлиб пойлаб турибди. Шундай бир рутубатли қизғин паллада Заҳириддиннинг бутунлай боши қотган.

“Киндик қони томган бу вилоят энди илгидан кетганини пайқаган Бобур Мирзо Андижон кўхпояларидан бошпана топмоқ умидида шу томон юрди. Бироқ бу ерларда қашқирдек изғиб юргап Султон Аҳмад Танбалнинг таъқиб-тахликаси туфайли яна ортга – Масчоҳ ва Ўратепага, ундан эса тоғ ошиб Даҳкат кентига қараб чекинмоққа мажбур бўлди.”

Воқеалар ривожига эътибор қаратар эканмиз, Бобур шахсининг нақадар иродали ва чидамли эканлигига амин бўламиз. Зеро, Заҳириддин Тошкент ҳокими Юнусхоннинг қизи Қутлуғ Нигорхоним ва Умаршайх мирзонинг фарзанди сифатида ўзини муносиб тутди. Бежизга улуғ бобоси Тошкент ҳокими Юнусхон у дунёга келганда “Қутлуғ бўлсин, улуғларнинг исми. Насиб этса, иншооллоҳ, йўлбарсдай баҳодир бўлғусидир. Инчунин, “Бобур”, яъни “йўлбарс” деб чақирсак ҳам бўлар экан”, демаган эдилар. Бобурнинг ҳаёлида шундай муаммоли фикрлар ғужғон ойнаган бир пайтда чопарнинг ўктам овози фикрларини бутунлай тарқатиб юборди.

“– Чопар маҳтал бўлиб қолди, амирзодам!

Бобур Мирзо Қосимбекнинг ўктам овозидаги сезилар-сезилмас тоқатсизлик оҳангини пайқаб, хиргоҳ керагасидан кўзини олди. Падари бузрукворининг хизматида ҳам кўп саодатлар кўрсатган бир қари, соҳиб тажриба бекнинг тулки тумоқ остидаги дўнг қаншари асабий тиришиб турарди.”[2. 12]

Ушбу ўринда Бобур Мирзонинг ҳаёлида кечган фикрлар, бир қараганда узоқ йиллар хизмат қилган Қосимбекдек хизматкорнинг характерида ҳийлагарлик, тулкилик каби ҳислатлар бордек туюлади китобхоннинг назарида. Бундай фикрларни ҳикояни ўқиш давомида ҳам ҳикоянинг кейинги қисмларини ўқиш давомида ҳам кўришимиз мумкин. Ҳикоядаги қуйидаги эпизодларга эътиборимизни қаратамиз:

“Қосимбекнинг сийрак, сарғиш киприклари пирпиради:

– Англамадим, амирзодам

– Нечун англамайсиз? Ер остида илон қимирласа биладиган сиздек зукко, тезфаҳм кишининг англамаслиги... таажжуб!

– Амирзодам афв этсинлар, бироқ қулингиз ҳеч вақт тезфаҳмлик даъвосини қилган эмас! – деди Қосимбек юпқа лаблари гезариб.

– Чакки қилурсиз! Аркони давлатга, сиёсат дағдағасига мансуб ҳар кимса беистисно тезфаҳм бўлмоғи лозим, – деди Бобур хиёл юмшаб. – Зеро, ҳар ишнинг заминиди юз минг мулоҳаза вожиб. Бир бемулоҳаза ҳукм туфайли не балоларга дучор бўлдик, энди кўзни очмоқ даркор.” [2. 12]

Мирзо Бобурнинг бундай тарзда мулозимига муомала қилиши бежизга эмасди, албатта. Чунки, Қосимбек ҳийла ўзига хос табиатли киши эди. Бу борада унинг зукколиги ва тезфаҳмлигига тан бермасликнинг ҳеч ҳам иложи йуқ! Аммо Бобур мулозимининг бир муддат тез мулоҳаза қилганлигидан ранжиди. Бундай жавобни кутмаган Қосимбекнинг – Қайси бемулоҳаза ҳукм, амирзодам?- деган саволига бироз ранжиди шекилли, тезда мулоҳаза қилишнинг оқибати ҳақида қуйидаги бир воқеани эслаб ўтди.

Воқеалар ривожини шуни кўрсатадики, Қосимбек бу аччиқ кинояларга ҳайронлик назари билан қарайди, аммо бу ерда Мирзо Бобур тамомила ҳақ эди. Ҳаёти давомида жуда кўп бора хиёнатларни кўрган, тақдирнинг аччиқ зарбаларидан кўзи очилган амирзода учун бу кунлар ҳам бир синов ва ундан жуда эҳтиёткорликни талаб қиларди. Мирзо Бобурнинг Қосимбекдан яна бир ран-

жиган томони, Қосимбекдек мулозимнинг Аҳмад Танбалдек бир маккор тулкининг ширин сўзларига учиб тургани эди. Шу ўринда Бобур ҳазратлари Қосимбекка тезда мулоҳаза қилишнинг оқибатини билдириш мақсадида бир воқеани эслаб ўтди.

“– Сўроғингиз ажиб бир воқеани хотирамга келтурди, Қосимбек, – дея кулимсиради Бобур. – Бир куни Мир Алишербек билан Султон Ҳусайн Мирзо ўртасида бир суҳбат ўтдиким, Мирзонинг тезфаҳмлигига ва Алишербекнинг мутаассирлигига далилдир. Алишербек сирли сўзларни Мирзонинг қулоғига пичирлаб айтди. Сўнг дедиким: «Сиз бу сўзларни унутинг». Мирзо шу ондаёқ дедиким: «Қайси сўзларни?» Алишербек бисёр мутаассир бўлиб кўп йиғлади...

Қосимбек ҳали-ҳануз бу аччиқ кинояларнинг мазмун-моҳиятини англолмагандек эди, аммо Қосимбекнинг бу саволига мирзо ҳазратлари

“– Бу аччиқ киноялар эмас, Қосимбек, – деди Бобур ўйчан, – бу аччиқ ҳақиқатлар, холос. Сизга киноя қилмоқ хаёли хотиримга ҳам келган эмас. Ахир, сизга теккан калтакнинг бир учи албатта бизга ҳам тегур. Фақат, Султон Аҳмад Танбалдек маккор тулкининг ширин сўзларига инониб ўтирганингиз бизни беҳад таажжубга солаётир.”- дея жавоб берди.[3.15]

Ҳақиқатдан, Бобур мирзонинг хавотирига асос бор эди. Воқеалар ривожини шуни кўрсатадики, Аҳмад танбал хоинлик қилди.

Тонг қоронғисида ҳамма Қанбар Алибекнинг жонҳолатдаги қичқириғидан уйғониб кетди:

– Ёғий етти, кўпунг! [3.15]

Бобур Мирзо жанг-у жадалларда ҳам, сайр-у саёҳатларда ҳам ҳамиша совут-садоғини ечмай, қиличини белидан қўймай ухлар эди. Ташқарида... қирғин-қиёмат бошланган, отларнинг кишнашию қиличлар жаранги, ярадорлар ноласи еру кўкни тутиб кетган эди.

– Амирзодам, отга мининг! Амирзодам! – Аллақаёқдан етиб келган Соҳибқадам Бобурни четроққа тортди. Бобур эгарга минган заҳоти юз қадамча наридаги у тўртта душман суворийси гўё уни кутиб тургандай, бало-қазодек ёпирилиб келди. Олдинда, зулукдек ингичка қорабайирда Султон Аҳмад Танбал даҳшат солиб келарди!

– Аҳ, ит эмган Танбал! Кўппак Танбал, ҳаромнамак экансан! – деб қичқирди у ва шу ондаёқ дубулғаси бошидан учиб кетди....[3.15]

Худди мана лаҳзада Бобур мирзо Аҳмад Танбал борасида нақадар ҳақ бўлганлигини яна бир карра ҳисса этди.

Энди Бобур мирзонинг Тошканд остоналарига ўттиз чоғлиқ аскар билан бош уришдан бошқа чораси қолмаган эди. Ахир Тошканд онаси Қутлуғ Нигорхонимнинг ота юрти эди-ку! Аммо шу ўринда ҳикояни ўқиш жараёнида бир қизиқ жараёнга назар соламиз.

“Икки ҳафтадан сўнг, чаҳоршанба куни, намозшом чоғи Заҳириддин Муҳаммад Бобур Мирзо юпунгина кийиниб, бечораҳол қуроолланган ўттизга яқин навқари билан Тошкентнинг шарқий дарвозаси олдида келиб тўхтади. Дарвозалар ёпилгунга қадар шаҳарга етиб олмоқ ниятида елдириб келинган отлар оппоқ кўпириб кетган, бетоқат пишқириб турар эди.

– Тўхтанг! Кимсиз?! – деб ҳайқирди минора тепасидаги соқчибоши.

– Андижондин Заҳириддин Муҳаммад Бобур Мирзо ҳазратлари хон дода-

ларининг муборак даргоҳларига ташриф буюрдилар! – деб қичқирди Қосимбек узангига оёқ тираб.

– Уронни (парол) айтинг! – деб буюрди соқчибоши пинак бузмай.

Шу ўринда “урон” терминига эътиборимизни қаратамиз: Ўрон» - «ўз», «ўзимизники» маъноларидаги мўғулча «ўр», «ўров» сўзларидан бўлиши мумкин, аммо бу сўзни туркийларга бегона деб бўлмайди. Мирзо Улуғбек «Тўрт улус тарихи»да мўғул тили илгари туркий тилга яқин эди, деб ёзади. Қолаверса, туркий халқларда азалдан ҳар бир қабиланинг ўз белгиси бўлган. [4.89]

Эътибор қилинса, Бобурнинг «ўрон» сўзига берган мазкур изоҳи ҳамда «пароль» сўзига «Ўзбек тилининг изоҳли луғати»да келтирилган шарҳ деярли бир хил. Яъни, иккаласи ҳам: «ўз кишиларини таниш учун учрашганда айтиладиган ва олдиндан белгилаб қўйиладиган шартли махфий сўз».[6. 52]

Хуллас, «пароль» сўзининг этимологияси, аслиятдаги маънолари, рус тилида ва ўзбек тилида бирдирадиган маъноларидан фарқли. Аммо унинг биз тушунадиган «шартли махфий сўз» маъносига яқин бир сўзни Заҳириддин Муҳаммад Бобур «Бобурнома»да келтиради. «Бобурнома»дан ўқиймиз:

«Бу кайфият мундоқ экандурким, Айюб Бекчикнинг туманидин бир неча мўғул Ўшдин биздин айрилиб қазоқликқа Андижоннинг гирдиға келган экандурлар. Бизнинг черикнинг ғавғосин эшитиб, инчкалик била илгаррак келиб ўрондошурлар (таъкид бизники. А.Х.) Бу ўрон икки нав бўлур: улким, ҳар қавмнинг ўрони бор, нечукким, баъзи қавмнинг ўрони «дурдона»дур ва баъзининг «тўқбой», баъзининг «лулу»; яна бир тамом черикка иш маҳалида икки лафзни ўрон қўярларким, иш вақтида учрашқонда, бири бир лафзни айтқонда, яна бири ул маъҳуд (аҳдлашилган. А.Х.) лафзни айтқай, то бу тариқ била ул ёғийдан айрилғай ва ўз кишисини ётдин фарқ қилғай»[5. 92].

“– Сайрам! – деди у қатъий, кескин оҳангда. – Сайрам!

Соқчибоши бирдан бўшашиб, ўқ-ёйини ерга қўяркан, пастга қараб пўнғиллади:

– Дарвозани очинг!”

Ва ниҳоят, Тошкандан ўзларига паноҳ топдилар...

Ушбу ҳикояни ўқир экансиз, гўё уша давр силсиласига тушиб қолгандай бўласиз. Бош қаҳрамоннинг кўнглида кечган ўй-хаёллар оғушида суза бошлайсиз. Унда кечган изтироблар кўланкаси сизнинг ҳам қалбингизни ўртаб бошлайди.

Муаллиф ҳикоя пейзажини бойитишда Заҳириддин Муҳаммад Бобур, Султон Ҳусайн Бойқаро, Мир Алишер Навоий, Жаҳонгир Мирзо, Аҳмад Танбал, Қосимбек, Қанбар Алибек каби тарихий шахслар образидан унумли фойдаланган. Ушбу ўринда муаллиф “Масчоҳ ва Ўратепага, ундан эса тоғ ошиб Даҳкат кентига қараб чекинмоққа мажбур бўлди” дея ўша пайтдаги жой номларини ҳам келтириб ўтади.

Асар тилини таҳлил қиладиган бўлсак, ҳикояда “падари бузруквор”, “мутаассирлиги”, “тажаҳҳули орифона”, “совут-садоғи”, “инонмоқ”, “шаъну шукуҳ”, “ғаддор” каби тарихий сўзлардан ҳам унумли фойдаланилган.

Бу ҳикояда энг фаол образлардан бири – Бобур образи. Аммо бу ҳикояда бошқа бир талай образлар ҳам келтирилган. Муҳими, ҳар бир образ, ҳар бир бадиий детал ягона мақсадга – Бобурнинг шахс, шоир, шоҳ ва мутафаккир сифатидаги сиймосини инкишоф этишга хизмат қилади. Бу услуб асар воқеа-

ларини, гарчи турли замон ва маконларда кечган бўлса-да, яхлит бир тизимга бирлаштириб туради. Интиҳо сифатида шунини айтишимиз мумкинки, муаллиф бу асарда “ Бобур” образини ўзгача бир ёндашув асосида ифодалаган. Хусусан, ундаги ички фарёд ва туғёнларни инсон қалбининг туб-тубига етиб борган ҳолда очиб берган. Ушбу ҳикояни ўқир эканмиз, Бобур шахсининг нақадар нозик табиат соҳиби бўлганлигига, умрининг аксарият йиллари рутубатли ва хавф-хатарли ўтганлигига яна бир бора ишонч ҳосил қиламиз.

Адабиётлар :

1. Ш.Сирожиддинов,Н Жабборов. Бобур шахсиятининг жозибаси.Савия.уз.
2. Х.Султонов.Паноҳ. Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2008 й.
3. “Тошкент” дея аталур. Методик-библиографик қўлланма © Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2008 й.
4. Маҳмуд Кошғарий .Девону луғотит турк. 1 том .2011.
5. Бобурнома. Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти 2002.
6. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти 2001.